

I.

GISB. CUPERI

Epistola ad Joh. Carol. Schott, de dato
Daventriæ 14. Jul. A. 1711.

Maximam mihi delectationem attulere humanissimæ Tuæ literæ una cum elegantissima pariter ac erudita Dissertatione de Nummo Augusti, qui per hæc tempora tanquam *Pomum* aliquod *Eridis* exercuit Antiquitatis studiosos, ad me transmissæ. Sententiam ea de re meam requiris, unaque quid de Nummo Phidonis ab avunculo Tuo in *The-sauro Antiquitatum* Regio vulgato, & à Te, *Diff. Miscellaneis Berolinensibus* inserta, explicato sentiam, cupide rogas, eo quod animadvertisse Tibi visus sis, ex literis ad communem nostrum amicum *D. la Croze* à me datis, Tecum mihi non convenire.

His ut convenienter satisfaciam, à posteriore articulo initium facere placet. Et primo quidem, quicquid ab illustri Begero de eo Nummo urique nitidissimo dictum, & à Te in illa Tua erudita Dissertatione additum est, id omne summa in æstimatione apud me esse profiteor. Porro concedo facile, memoriæ Phidonis, Ponderum & Mensurarum

inventoris, eum Nummum dicatum esse, ipsumque Phidonem primum in Græcia Nummos procudisse, id quod utique à Te abunde probatum est. Nummi hujus eximiam elegantiam & nitorem agnosco, at hoc ipsum est quod de ea quæ ipsi tribuitur antiquitate, mihi dubium movet. Neque enim fieri posse reos, ut ipsa initia summam ejus perfectionem attingant. Tanta est impressarum imaginum elegantia, ut cælatura jam tum ad supremum perfectionis apicem pervenisse videatur, id quod tanten neque factum est unquam, neque futurum est. Fateor de Homero & Archilocho dixisse Paterculum l. 5. *In quo hoc maximum est, quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est, neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum reperiemus.* Verum in artibus manuariis, nullo mihi exemplo cogitum est, earum aliquam ab ipso initio ad perfectionem ascendisse. Videris mihi Tu ipse pondus hujus objectionis sensisse, cum de crasitie & rudi mole hujus Nummi loquens; *Cur autem, ais, antiquissimi Aginetarum Nummi tam insignem præferant crasitiem, posteriores autem haud parum sint majores ac tenuiores, eorum vetustatem in causa esse contendimus.* *Experientia enim jam dudum comprobavit, nummus quo vetustiores eo etiam solere esse crasiores & RUDIORES.* Et post pauca: *Tum enim marculis seu formis ut parcerent, neve sepius eæ frangerentur, necesse erat, non valide adeo, neque tam diu malleis eos fatigare, unde Nummi crasiores, & NON ITA SCITE EFFORMATI fuerunt relictæ, plane qualiter in NOSTRO ID CONTIGISSE, VEL SOLUS NUMMI CONSPECTUS EVINCIT.* Omnes enim, quos unquam vidi, quosque numero haud contemnendo in Regia Brandeburgensi gaza asservo, Græcos Numos argenteos, crasitie & RUDI QVADAM FABRICA SUPERAT. At vero, quod mihi videtur, crasitie ideo rudem non effecit, & hodiernum numismata aurea & argentea insigni crasitie fabricantur, quæ tamen miræ sunt elegantia, quantum ad molem & ad imagines. Hæc si haud recte se habeant, rudem vere & informem nummum efficiunt. Jam vero nullus dubito Te mecum pronunciatum, nummum tuum, quoad utrumque, affabre confectum esse, perfecte orbicularem nec inæqualem, cujusmodi nonnulli Atheniensium cernuntur, quorum formæ identidem rudes & vitiosa apparent. Porro

Porro haud video, cur crassities Nummi elegantiae officiat, neque satis intelligo verba: *Neceſſe erat non valide adeo, neque tam diu malleo eos fatigare.* Ictus enim a monetariis repeti neceſſe eſt; donec imago in Nummo ſatis expreſſa conſpiciatur. Ad hoc nihil facit crasſities, & huiusmodi Numismata æqualem vim & dexteritatem operariorum exigunt, quæ aliis haud æquali crasſitie adhibentur, id quod a me in monetariis officinis ſubiinde obſervatum eſt.

Sculptoriam pariter ac Pictoriam Phidonis Ætate excelliſſe oportet, ſi Nummus de quo agitur ab eo eſt. Conſidera, quæſo, Scutum, uvam, & præcipue vas utrinque anſatum, quorum ornamenta ceu clamantes teſtes ſunt, Nummi eam antiquitarem eſſe non poſſe.

Vixit Phidon, ſecundum Eusebium, anno 1217. ab Abrahamo, & frater fuit Carani, Macedonum regis primi. Ego vero vix perſvaderi mihi patiar, eo tempore tam remoto, diſtas artes eo uſque profeciſſe, præprimis in Græcia, ubi memorante Qvintiliano XII. 10. pictura primi eminuere *Polygnottus & Aglaophon.* Primi, inquit, quorum opera non vetuſtatis modo gratia viſenda ſunt, clari pictores fuiſſe dicuntur, *Polygnottus & Aglaophon, quorum ſimplex color tam ſui ſtudioſos adhuc habet, ut illa prope RUDIA, ac veluti FUTURÆ MOX ARTIS primordia, maximis, qui poſt eos extiterunt, auſtoribus præferantur, proprio quodam intelligendi (ut mea fert opinio) ambitu.* Haud ambigue pronunciat Qvintilianus picturam eo tempore parum excultam fuiſſe, & qui illorum operum ſtudioſi eſſent, non eorum excellentia, ſed ſua ambitione duci, tanquam gloriam intelligentiæ artis ſoli captarent, id quod poſtremis verbis innuitur. Vixit Phidon & Argis dominatus eſt anno A. O. C. 3150. A. N. C. 798. *Aglaophon* floruit Olympiade XCma, teſte *Plinio* XXXV. 9. Olympias hæc incidit in A. M. 3527. A. N. C. 421. Apparet differentia plus quam 350. annorum, quibus velut infantiam egere artes. Et, quicquid dicat *Plinius*, XXXV. 8. claros pictores ante XCmam Olympiadem extiſſe, inferiores tamen fuiſſe probabile eſt, his qui poſt eos fuere. Appoſite huc facit, quod *Lucretius* canit Lib. V. in fine :

*Navigia atque agri culturas, mania, leges,
Arma, vias, veſtes, & cætera de genere horum,*

*Premia, delicias quoque vite funditus omnes,
Carmina, picturas, & dædala signa polire,
Usus & impigræ simul experientia mentis,
Paulatim docuit, pedetentim progredientis.
Sic unum quicquid paulatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras,
Namque aliud ex alio clarescere corde videbant,
Artibus, ad summum donec venire cacumen.*

De pictura loquor, tanquam gemella sculpturæ & cælaturæ, quæque haud dubie parem sortem expertæ sunt. Consentit *Quintilianus*; *Similis*, inquit, *in statuis differentia*. Nam duriora & *Thuscenicis proxima Calon* atque *Egeſias* (floruerunt Olympiade LXXXVII.) jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc *ſupradictis Myron* fecit. Intelligis, ante hoc tempus ſtatuas rigidas & rudes fuiſſe, cum quæ in tuo Nummo repræſentantur, cuncta ſiut operis nitidi & eximie elegantis. Et vel ipſe idem ſenſiſſe videris, cum p. 53. his verbis uteris: *Si obſicere porro velis, Nummi noſtri figuras ſcienter admodum & nimis artiſticioſe eſſe cælatas, ut tanta artis pericia vetuſto illi ævo convenire vix videatur, omnem hac de re dubitationem Pausania auctoritate eximi tibi poſſe confido, cui Æginetarum opera apud Græcos olim decantata memorantur*. Id ut aſſeras, locum allegas, ubi de ſtatua agit *Herculis* apud *Erythraz*: *Ipſum ſane*, (nam latine huc tranſcribere ſatis erit) *ſimulacrum, neque iis quæ Æginæa vocantur, neque Atticorum vetuſtiſſimis conſimile eſt; & ſane, ſi quid aliud, eſt plane Ægyptium*. Ego vero hic nihil reperio, quo laudentur Æginetarum opera, de quibus ſimpliciter loquitur *Pauſanias*, nulla excellentiæ eorum mentione. Potius inde colligendum eſſe mihi viderur, ſtatuum illam *Herculis* parum inſignem fuiſſe, quæ antiquiſſimis Athenienſium & Ægyptiorum ſtatuis, haud dubie informibus, comparata ſit, idemque neceſſario de Æginæis ſtatuum, quibus hoc ſimulacrum diſſimile fuerit. Idem de duobus ſequentibus locis obſervo: *Signum Æginææ artis eſt, e nigro lapide elaboratum; & mox: Operis forma ejusmodi, quæ a Græcis Æginæa appellantur*. Inde enim ſolum elicitur, fuiſſe Æginæis peculiarem ſculpendi modum, quo eorum opera dignoſcerentur, neque dubitandum eſt, ibi quoque ſucceſſu temporis
artem

artem eam excultam fuisse, quamquam pro incredibili habeam, jam tum Phidonis tempore ad eam perfectionem adolevisse, quæ in Tuo Nummo conspicitur. Prævideo objectionem, a Dædalo ad Phidonem sexcentos propemodum annos effluxisse: *Dædalum*, Eusebio teste, *primum statuis oculos addidisse, & crura manusque iis fecisse, cum antea essent demissis manibus ex utroque latere, oculis clausis conjunctisque pedibus*, & per adeo longum tempus artem multum progredi potuisse. Concedo id quidem, verum de eo veteres silent, cum tamen res tam singularis præteriri non debuisset. Quicquid enim de initiis, quibus pictura & sculptura effloruere, tradunt, ad tempora longe posteriora refertur.

Habes meos in Tuum Nummum tenues observationes, neque spero ægre feres, dubia mea libere & sine fuco me Tibi proposuisse. Ea Te mihi facili negotio exempturum persuasus sum, paratus mutare conceptam opinionem, si ostendatur non satis solido fundamento niti. Utique Avunculi Tui Tuæque sententiæ accedere potius, quam quæ in chartam conjeci, præfractæ tueri malim.

Porro in eadem Dissertatione de *Anciliis* quoque agis. Diversa est, quam Festi verbis dare conatus sum, interpretatio, Lib. IV. *Observationum* mearum, & in promptu esset, quæ ibi allata sunt, insigniter augere: Sed vocat me Tua Nummi Augusti explicatio, & veluti moram accusat. Profecto egregius iste Nummus est, Tuaque de eo sententia tantum mihi placet, quantum cæterorum eruditorum, quas notasti, explanationes displicent. Quicquid de eo pronuncias, accurate & eleganter dictum est, & quæ ceteris opponis dubia, sua ratione niti videntur. Ergo *Ducenariis* Tuis in eo Nummo locus esse potest, satisque probabile videtur, eos ipsos monumentum hoc honori benefactoris & grati animi causa posuisse, ejusque memoriam Triumvirum hoc Nummo conferre voluisse.

Porro ibidem Inscriptionem attingis, quæ reperitur in Grutero CLIII. 2. eamque sat feliciter emendas. At enim doceri a Te cupio, quid sibi velint A JANO AUGUSTO AD OCEANUM. Mihi videtur locus aut oppidum fuisse ad amnem Bætin, indeque initium dedisse Augustum viæ publicæ ad Oceanum, cujus milliarium CXXI. hic

lapis notabat. Sed de eo penes auctores nihil reperio, quamquam dux præterea existant inscriptiones, quæ mentionem faciunt oppidi, cui nomen templum Jano dicatum forte dedit. Istarum altera, Tuam emendationem omnino confirmat, dum Consulatum XIII. & Tribunitiam potestatem XXI. conjunctas exhibet: altera autem a Tiberio viam refectam esse docet. Circa vocem CONSTANTIA hæreo. Invenio eam in Nummis *Claudii ejusque matris Antonie*. Qvas eruditi dedere eorum explicationes, passim notæ sunt, huic vero loco non conveniunt. Mihi videtur Constantia respicere immensum laborem, qui jussu Augusti *ad muniendam hanc viam* exhauriendus erat. Sed & ÆTERNITAS AUGUSTI expendi meretur. Mea sententia tanquam votum est pro longa vita Augusti, quo sensu vocabulum passim legitur in Nummis, & Hispanis proprium fuisse videtur, inveniuntur enim Nummi, Tarracone cusi post obitum Augusti, in quibus templa circumscripta leguntur: ÆTERNITATIS AUGUSTI CUSTOS.

Sed & de tributo Tibi sermo est, quod *Centesima & Ducentesima* est appellatum. Nuper de eo mecum contulit illustris Gallandus, ejus observationes Tecum communicare nunc non vaçat, faciam autem alio tempore, *si & hæc Te cura sollicitat*.

Ut in præsens testatum faciam, Epistolam dissertationemque Tuam mihi gratisimas fuisse, gratias Tibi eo nomina ago enixissimas, vicissimque inscriptionem mitto ex Oriente allatam.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ
ΜΑΣΙΜΑΧΟΥ ΤΙΟΣ ΦΥΣΕΙ
ΛΕΡΜΟΔΕΣΤΟΥ ΚΥΡΕΙΝΑ
ΦΙΛΙΣΤΗΣ ΤΒ
ΤΟΥ ΦΙΛΑΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ

Tiberius Claudius Masimachi filius (n. adoptivus)
natura vero Hermodesti
Qvirini (tribu) philistes
secundum philææ curris.

Textus Græcus versioni haud plane conformis est, alia vero inscriptio, priori adjecta, fecit ut paulum a me immutaretur. En Tibi eam.

EN
 ΙΟΝ ΚΛΑΥΔΙΟΝ Μ.....ΑΧΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

ΦΥΣΕΙ ΔΕ ΕΡΜΟΤΕΣΤΟΥ ΚΥΡΕΙΝΑ ΦΙΛΙΣΣΕΑ ΕΥΣΕΒΗ
 ΦΙΛΟΣΕΒΑΣΤΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ ΝΕΟΝ ΑΘΑ-
 ΑΜΑΝΤΑ ΠΟΛΛΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕΝΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΤΗΠΑ
 ΤΡΙΔΙ ΠΑΡΕΣΧΗΜΕΝΟΝ ΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΙΟΥΤΟΣ
 ΕΙΣΑΙΕΙ ΕΑΥΤΗ ΤΕ ΚΑΙ ΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ ΑΝΔΡΑΣ
 ΓΕΙΝΕΣΤΑ

Plane apparet, hunc eundem esse *Tiberium Claudium filium Mismachi adoptivum & natura Hermodesti*, cui monumentum sacrum est; at vero probe notandum, eundem Tiberium dici esse etiam *ΤΙΟΝ ΔΗΜΟΥ*, *filium populi*. Ecce locum, quo docemur, oppida quoque adoptasse filios, quod ipsum, quantum ad filias etiam a me demonstratum est per duas alias inscriptiones, & unum alterumve locum Veterum, in epistola ad R. P. Montfauconium, qui me primum hoc eruisse mihi gratulatus est. Ipse vides, hanc agendi rationem per illam confirmari, eaque nos doceri, Tiberio duos fuisse patres adoptivos, alterum privatam, *Masmachum*, alterum civitatem, quod mea sententia apprime est notabile. Vocabulum *ΦΙΛΙΣΤΗΣ* mihi plane est incognitum, & *ΤΟΒ* suspicionem movet, nomen esse officii, Tiberiumque hunc custodem fuisse turris Philix, quæ in altera inscriptione *ΦΙΛΙΣΣΙΕΑ* vocatur, idque cum priore fere consonat, remque eandem haud dubie significat, quamvis non satis mihi constet utra scriptura vera sit.

Quid sibi velit *ΝΕΟΝ ΑΘΑΜΑΝΤΑ*, ignorare me fateor, & magis etiam; an reponendum sit *ΑΘΑΜΑΝΤΑ*, idque referri debere ad *Athamantem* Nephelæ maritum. Quod si per Te licet, transformarem in *ΝΕΟΝ ΑΘΑΜΑΤΑ*, quasi dicat, juvenem adhuc multum laboris in gratiam privatorum pariter atque pro republica suscepisse. Vide-

Videtur mihi legendum esse ΕΥΧΟΜΕΝΗ ΤΟΙΟΥΤΟΥΣ, hoc est, optare patriam & vota facere, ut tales viri sibi semper existant, licet non satis capiam, quare appositum sit ΕΑΥΤΗ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΙ, nisi nomen uxoris Tiberii in capite monumenti deletum fuerit.

Responsum

J. C. Schotti ad præcedentem G. Cuperi epistolam.

Gratias Tibi ago debitas de honore, quo me afficere voluisti per humanissimam 14. hujus mænsis ad me datam epistolam. Dissertationem, quam de *Ducenariis Augusti* Gallico idiomate vulgavi, Tibi probari, tanto mihi gratius accidit, quanto magis publicæ quoque approbationis exinde fiduciam concipio, ad Te enim, tanquam judicem in hujusmodi operibus & quæstionibus super antiquitate maxime idoneum, jure merito cuncti respiciunt.

Quod attinet ad *Inscriptionem Milliarem Augusti*, quæ apud *Gruterum* extat p. 153. n. 2. emendationem meam, *Cos. VIII* in *Cos. XIII.* omni dubio carere mihi persvadeo. Ceterum verba *A JANO AUGUSTO* de oppido hoc nomine insignito, & ad amnem *Batim* sito, accipienda esse, quæ Tua est opinio, quæque fuit etiam *Cellarii in Geographiæ* T. I. p. 95. 97. mihi quidem non videtur. Templum *Jani* potius eo nomine designari crederem, ejus fluminis ripæ adpositum prope *Cordubam*, eique nomen a statua Dei impositum, quæ forte ibi culta fuerit, sub nomine *JANUS AUGUSTUS*. Constat enim ejusmodi cognomina olim diis gentilium attributa fuisse, quale *Apollini Augusto*, *Herculi Comiti*, & similia. Confirmat hanc meam sententiam *Morales* in *Chron. Hispan.* T. I. Lib. VIII. p. 194. 195. quem locum